

Αρχείο Καβάφη: Στόχοι, πλαίσιο, θέσεις

Το Αρχείο Καβάφη περιήλθε στη διαχείριση του Ιδρύματος Ωνάση στα τέλη του 2012. Εξασφαλίστηκε έτσι η παραμονή του Αρχείου στην Ελλάδα και αποφεύχθηκε ενδεχόμενος κατακερματισμός του. Αποστολή μας είναι η προστασία του φυσικού αρχείου, η δημιουργία των απαραίτητων συνθηκών οι οποίες διασφαλίζουν τον ανοιχτό χαρακτήρα και την προσβασιμότητα του Αρχείου Καβάφη σε ερευνητές και κοινό και τη διάδοση του καβαφικού έργου και του διεθνούς χαρακτήρα της ποίησης του Κ.Π. Καβάφη.

Το Αρχείο Καβάφη αποτελείται από περισσότερα από 4.500 χειρόγραφα και προσωπικά αντικείμενα του ποιητή. Ανάμεσα στα τεκμήρια του Αρχείου, συγκαταλέγονται χειρόγραφα ποιήματα, μεταφράσεις, σχόλια σε ποιήματα, πεζά κείμενα του ποιητή, η αλληλογραφία και οι σημειώσεις του, το αρχείο Αλεξανδρινής Τέχνης, καθώς και μέρος από το αρχείο Σεγκόπουλου, κληρονόμου του ποιητή, αλλά και έργα τέχνης με αναφορές στον ίδιο. Από την πρώτη στιγμή που το Αρχείο περιήλθε στο Ίδρυμα, έγινε κάθε δυνατή προσπάθεια (ακόμη και σε περιόδους συντήρησης) να διευκολυνθούν όλοι οι ερευνητές που το ζήτησαν. Κανείς ερευνητής δεν αποκλείστηκε και κανείς δεν είχε προνομιακή πρόσβαση.

Το Αρχείο Καβάφη βρίσκεται σήμερα σε φάση μετάβασης, από το ανοιχτό φυσικό στο ανοιχτό ψηφιακό αρχείο. Η πολιτική που θα ακολουθηθεί είναι πλήρους ανοιχτής πρόσβασης για το σύνολο του ψηφιοποιημένου υλικού, σύμφωνα με συγκεκριμένους, διεθνώς προσδιορισμένους και σαφώς καθορισμένους όρους. Διεθνώς, η ανοιχτή πρόσβαση σε μεγάλο βαθμό ασκείται κατά έναν τρόπο που είναι φαινομενικά παράδοξο, αλλά αποτελεί πάγια τακτική στο χώρο της ανοιχτής γνώσης, δηλαδή με τη διατήρηση και άσκηση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Ανοιχτή πρόσβαση σημαίνει επίσης την κατοχύρωση του Αρχείου από χρήσεις και πρακτικές που διαιωνίζουν παλαιότερες συνθήκες αποκλειστικής πρόσβασης και στοχεύουν ουσιαστικά στον έμμεσο περιορισμό της ανοιχτής πολιτικής του Αρχείου.

Η πολιτική της διάσωσης και διάδοσης της πολιτιστικής κληρονομιάς, στην οποία είναι αφοσιωμένο το Ίδρυμα Ωνάση, αποτελεί έκφραση της συνολικότερης πολιτικής του Ιδρύματος στους χώρους του πολιτισμού, των τεχνών και των επιστημών, αλλά και της ευρύτερης πολιτικής κοινωφελείας του Ιδρύματος και σε αυτό ακριβώς το πλαίσιο εντάσσεται η απόκτηση και διαχείριση του Αρχείου Καβάφη.

Το Αρχείο Καβάφη εντάσσεται στην Ωνάσειο Βιβλιοθήκη, η κύρια συλλογή της οποίας αντιπροσωπεύει όλο το φάσμα των πνευματικών δραστηριοτήτων των Ελλήνων της

Διασποράς, από την εποχή της πρώιμης ιταλικής Αναγέννησης έως τα ύστερα χρόνια του Νεοελληνικού Διαφωτισμού το 19ο αιώνα. Ο χώρος της Ωνασείου Βιβλιοθήκης άνοιξε το 2016 με ένα πρόγραμμα δράσεων που περιλαμβάνει οργανωμένες επισκέψεις, εκπαιδευτικά προγράμματα και διαλέξεις απευθυνόμενες σε μαθητές, οικογένειες, πανεπιστημιακούς, φοιτητές, ερευνητές, συλλόγους, αλλά και βιβλιόφιλους που επιθυμούν να γνωρίσουν από κοντά τη βιβλιοθήκη. Παράλληλα, έχει υλοποιηθεί η ψηφιοποίηση της συλλογής της Ελληνικής Βιβλιοθήκης, η οποία παρέχει ανοιχτή πρόσβαση σε περισσότερα από 100.000 τεκμήρια.

Ο πυλώνας της παιδείας, της επιστήμης και της πολιτιστικής κληρονομιάς μας αναδεικνύουν σημαντικές προκλήσεις για το Ίδρυμα Ωνάση. Οι περισσότερες από 7.000 υποτροφίες, η υποστήριξη πάνω από 100 εκπαιδευτικών ιδρυμάτων σε 40 χώρες, με έμφαση στην υποστήριξη και διάδοση των ελληνικών σπουδών και του ελληνικού πολιτισμού, η δράση του Ωνασείου Πολιτιστικού Κέντρου στις ΗΠΑ τα τελευταία 18 χρόνια, με 20 εκθέσεις για τον αρχαίο και νεότερο ελληνικό πολιτισμό και οι οποίες προσέλκυσαν περισσότερους από 900.000 επισκέπτες, συνηγορούν σε αυτή την κατεύθυνση. Παράλληλα, στον ακαδημαϊκό τομέα δράσης του Ιδρύματος Ωνάση στη Νέα Υόρκη, έχουν οργανωθεί 1.740 σεμιναριακές διαλέξεις και μαθήματα για τον ελληνικό πολιτισμό, σε συνεργασία με 210 επισκέπτες καθηγητές και 500 τμήματα πανεπιστημίων, με εκτιμώμενη επισκεψιμότητα 95.000 άτομα σε Βόρεια, Κεντρική και Νότια Αμερική.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, λειτουργεί και θα συνεχίσει να λειτουργεί το Αρχείο Καβάφη υλοποιώντας ειδικά σχεδιασμένες δράσεις. Απόδειξη της πολυεπίπεδης και πολυσχιδούς δράσης του αποτελεί η διοργάνωση το καλοκαίρι του 2017 του 1ου Διεθνούς Θερινού Σχολείου Καβάφη (International Cavafy Summer School), της πρώτης παγκοσμίως εκδήλωσης αυτού του είδους αφιερωμένης αποκλειστικά στον ποιητή και την απήχηση του έργου του. Το International Cavafy Summer School, πραγματοποιείται σε ετήσια βάση, τη δεύτερη εβδομάδα του Ιουλίου, ανοίγοντας νέους δρόμους στην καβαφική έρευνα.

Στην ίδια κατεύθυνση, έχουν διοργανωθεί μέχρι σήμερα έξι ερευνητικά σεμινάρια του Αρχείου Καβάφη (Κύκλος 2016-2017), 31 εκπαιδευτικές δράσεις για ενήλικες, με περισσότερους από 3.000 συμμετέχοντες (Κύκλος Ανοιχτών Μαθημάτων Αρχείου Καβάφη, ο κύκλος Λέξεις και Σκέψεις, ο κύκλος Παραστασιακών Διαλέξεων και μία ημερίδα με τίτλο «Καβάφης και Εικόνα» στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.) Επιπλέον, έχουν διοργανωθεί 36 εργαστήρια για μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο πλαίσιο του προγράμματος «Ο Καβάφης πάει σχολείο» με τη συμμετοχή εξακοσίων και πλέον μαθητών.

Τέλος, στο πλαίσιο της συνολικής δράσης του στους τομείς της παιδείας, της επιστήμης και της πολιτιστικής κληρονομιάς, το Ίδρυμα Ωνάση έχει προβλέψει στο Πρόγραμμα Υποτροφιών του προς Έλληνες και Αλλοδαπούς για το ακαδημαϊκό έτος 2018/19 τη χορήγηση έως δύο υποτροφιών στον τομέα των καβαφικών σπουδών, οι οποίες θα

αφορούν σε κάποια από τις ακόλουθες περιπτώσεις: α) υποτροφία για εκπόνηση διδακτορικής διατριβής σε ΑΕΙ στην Ελλάδα, β) παρακολούθηση μεταπτυχιακού προγράμματος ή εκπόνηση διδακτορικής διατριβής σε ΑΕΙ εκτός Ελλάδος και γ) υποτροφία σε αλλοδαπό ερευνητή προκειμένου να υλοποιήσει ερευνά σχετική με το Αρχείο Καβάφη στην Ελλάδα.

Στο πλαίσιο της διάσωσης του υλικού του αρχείου, το Ίδρυμα έχει ήδη φροντίσει για τη συντήρηση μεγάλου αριθμού φύλλων αρχειακών τεκμηρίων από διαφορετικούς φακέλους, Πρόκειται για χειρόγραφα τα οποία είναι εξαιρετικά ευαίσθητα και, όπως φαίνεται, δεν είχαν συντηρηθεί ποτέ. Με συνεχή μέριμνα για τη διαφύλαξη της φυσικής ακεραιότητας των τεκμηρίων, η συντήρηση είναι μια συνεχιζόμενη διαδικασία, κατά τη διάρκεια της οποίας αξιολογούνται οι ανάγκες του φυσικού Αρχείου.

Η συντήρηση και διατήρηση του Αρχείου προϋποθέτει όχι μόνο την υλική του διάσωση, αλλά και τη διαρκή του τεκμηρίωση και τον επιστημονικό εμπλουτισμό του. Η προστασία του Αρχείου επιτυγχάνεται μέσα από το ουσιαστικό άνοιγμά του στην επιστημονική και εκπαιδευτική κοινότητα, αλλά και το ευρύ κοινό.

Με γνώμονα τα παραπάνω, το Ίδρυμα Ωνάση εμπιστεύεται την επιμέλεια του σχεδιασμού δράσεων του Αρχείου σε εννεαμελή επιστημονική επιτροπή. Βασικός ρόλος της Επιστημονικής Επιτροπής είναι ο σχεδιασμός επιστημονικών και ερευνητικών δράσεων που σχετίζονται με το Αρχείο, η αποτελεσματική διαχείριση των επιστημονικών πόρων και δυνατοτήτων του Αρχείου, η μελέτη της απήχησης του Αρχείου σε όλα τα κοινά (ειδικά και μη), η κατάθεση προτάσεων για πολιτιστικές και εκπαιδευτικές δράσεις σχετικές με το Αρχείο, η προώθηση της καβαφικής έρευνας και η δημιουργία ενός πρότυπου παραδείγματος αρχειακής διαχείρισης, η δικτύωση και συνεργασία με άλλους εκπαιδευτικούς και πολιτιστικούς οργανισμούς (πανεπιστήμια, ερευνητικά προγράμματα, αρχεία, κ.α.), η αξιολόγηση υποψηφιοτήτων για διδακτορικές και μεταδιδακτορικές υποτροφίες σε ερευνητές του έργου του Καβάφη.

Αυτοί είναι οι στόχοι για τους οποίους εργαζόμαστε και στη βάση τους είμαστε ανοιχτοί σε διάλογο με όσους θέλουν να αναπτύξουν μια ουσιαστική σχέση με το εγχείρημά μας και να μας συνδράμουν με ερωτήσεις, σχόλια, παρατηρήσεις και προτάσεις.